

Αμπελουργία στη Βουλγαρία – κατάσταση, προοπτικές και φυτοϋγειονομικά προβλήματα

Автор(и): проф. д-р Борис Наков, Аграрен университет Пловдив; проф. д.с.н. Венелин Ройчев, Аграрен университет, Пловдив

Дата: 25.02.2019 *Брой:* 2/2019

Η αμπελουργία, παρά τις αναποδιές στην ανάπτυξη της γεωργίας στη Βουλγαρία, ήταν πάντα ένας κερδοφόρος υποτομέας της γεωργίας. Αυτή η μακρόχρονη σημασία οφείλεται κυρίως στη συγκεκριμένη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παραγωγής και επεξεργασίας του σταφυλιού, που σχετίζονται με την ιστορία, τη θρησκεία, τις παραδόσεις, τη νομοθεσία, τη γεωγραφική θέση και τις εδαφοκλιματικές συνθήκες της χώρας και της περιοχής, καθώς και με τις διατροφικές και θεραπευτικές ιδιότητες του σταφυλιού και του κρασιού.

Ένα από τα σημαντικότερα επαναλαμβανόμενα ετήσια προβλήματα στην αμπελουργία είναι η προστασία της καλλιέργειας από ασθένειες και επιβλαβή έντομα. Τα τελευταία 15–20 χρόνια η φυτοϋγειονομική κατάσταση στα αμπελοκοινωνικά συστήματα έχει περιπλέκει. Οι γνωστές «παλιές ασθένειες» στην πράξη εξαπλώνονται συνεχώς και προκαλούν απώλειες παραγωγής: η περονόσπορος (*Plasmopara viticola*), η ασπράδα (*Uncinula necator*), ο γκρίζος μούχλας (*Botrytis cinerea*). Τα τελευταία χρόνια, έχουν εμφανιστεί επίσης νέα, ιδιαίτερα επιβλαβή παθογόνα, που προκαλούν την εξωκρίωση (*Phomopsis viticola*) και την ευτυπική αποπύρωση (*Eutypa armeniacae*).

Η υγειονομική κατάσταση των αμπελώνων, τώρα και στο μέλλον, καθιστά απαραίτητη την εφαρμογή σύνθετων μέτρων – οργανωτικών και αγροτεχνικών, όπως:

Επιλογή θέσης. Συνήθως, κατά την επιλογή οικοπέδων για νέους αμπελώνες, δεν τηρούνται οι βιολογικές και οικολογικές απαιτήσεις της αμπέλου σε σχέση με τις περιβαλλοντικές συνθήκες. Νέοι αμπελώνες δημιουργούνται στις θέσεις παλιών φυτειών και σε νέα οικόπεδα χωρίς να εξετάζεται η υγειονομική κατάσταση του εδάφους ως προς τα νηματώδη, που είναι φορείς ιογενών ασθενειών, και ως προς την παρουσία μόλυνσης (ειδικά σε εκριζωμένους αμπελώνες και δασικές εκτάσεις) από βακτηριακό καρκίνο.

Στην παραγωγή υλικού φύτευσης αμπέλου, για τη στρωματοποίηση χρησιμοποιείται πριονίδι από δασικά είδη, το οποίο δεν αποστειρώνεται. Τα τελευταία χρόνια, μια νέα φυτοπαθογόνος χλωρίδα από την τάξη **Oomycetes** έχει εξαπλωθεί σε δασικές εκτάσεις – αυτή η ομάδα περιλαμβάνει και τα αιτιολογικά παθογόνα των ασθενειών Φυτόφθορας στα φυτά. Σε εμβολιασμένα κλαδιά αμπέλου που εμφάνιζαν συμπτώματα αποπύρωσης (υγρή σήψη) /υπόστρωμα με ειδικά συμπτώματα για αυτά τα παθογόνα, όταν απομονώθηκαν σε θρεπτικά μέσα, ανιχνεύθηκαν δομές χαρακτηριστικές αυτής της ομάδας παθογόνων.

Στη χώρα μας έχει ταυτοποιηθεί επίσης ο μύκητας *Rhizoctonia solani*, ο οποίος απαντάται ομοίως σε μολυσμένο πριονίδι και, κατά τη στρωματοποίηση εμβολιασμένων κλαδιών αμπέλου, προκαλεί συμπτώματα.

Φυτοπλάσματα έχουν επίσης εισαχθεί με το υλικό φύτευσης, αιτιολογικά παθογόνα του στόλμπουρ, τα οποία μεταδίδονται από τζιτζίκια και μέσω εμβολιασμού.

Στη βιβλιογραφία, το βακτήριο ***Xylella fastidiosa*** αναφέρεται ως ιδιαίτερα επιβλαβές παθογόνο στην αμπέλου. Υπάρχει κίνδυνος εισαγωγής του στη χώρα μας με υλικό φύτευσης (σύμφωνα με τον Καθ. Malenin, είναι ήδη παρόν εδώ).

Η προστασία της σταφυλιάς από ασθένειες βασίζεται κυρίως, και σε μεγάλο βαθμό υπερεκτιμά, τις δυνατότητες της χημικής μεθόδου. Μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα, ο έλεγχος γινόταν κυρίως με μυκητοκτόνα που περιείχαν χαλκό και θείο. Μετά το 1950, συνθετικά μυκητοκτόνα (με βάση ζινέμπ, манέμπ, κάπταν και με άλλες ενεργές ουσίες) εισήχθησαν ευρέως στην πράξη. Αυτά αντικατέστησαν τα προϊόντα που περιείχαν χαλκό, τα οποία έχουν στενό φάσμα δράσης, μικρότερη υπολειμματική δράση, ξεπλένονται εύκολα, αλλά δεν είναι τοξικά για τα φυτά. Αποδείχθηκε ότι τα ευρέως χρησιμοποιούμενα προϊόντα με βάση το ζινέμπ διεγείρουν την ανάπτυξη της ασπράδας, η οποία σε σύντομο χρονικό διάστημα εξαπλώθηκε όχι μόνο στις περιοχές της Μαύρης Θάλασσας και του Δούναβη, αλλά σε ολόκληρη τη χώρα.

Μετά το 1970, εμφανίστηκαν επίσης στην αγορά χημειοθεραπευτικά (θεραπευτικά) μυκητοκτόνα, τα οποία έχουν ευρύ φάσμα δράσης, αλλά με παρατεταμένη και ακατάλληλη χρήση, τα παθογόνα αναπτύσσονται γρήγορα ανθεκτικότητα σε αυτά.

Εναλλακτικές προσεγγίσεις για τον έλεγχο των ασθενειών δεν αναπτύσσονται και δεν εφαρμόζονται. Σημαντικά στοιχεία της τεχνολογίας καλλιέργειας της αμπέλου δεν εκτελούνται ή υποτιμώνται. Επιστημονικές μελέτες στη χώρα μας και στο εξωτερικό δείχνουν θετικά αποτελέσματα όταν εφαρμόζονται πράσινες εργασίες. Για παράδειγμα, στην περίπτωση αραίωσης του φυλλώματος, αφαίρεσης φύλλων γύρω από τον βότρυ κατά το σχηματισμό ταξιανθίας, η επίπτωση του γκρίζου μούχλα και της ασπράδας είναι χαμηλότερη, εντός του εύρους 5,30% έως 20%, σε σύγκριση με τα μάρτυρες.

Ο χημικός έλεγχος δεν πραγματοποιείται πάντοτε σύμφωνα με τα βιολογικά χαρακτηριστικά των παθογόνων και τις κρίσιμες φασικές φάσεις της ανάπτυξης του φυτού. Για παράδειγμα, το αιτιολογικό παθογόνο της ασπράδας επιβιώνει στα μάτια της αμπέλου ως μυκήλιο, και το αιτιολογικό παθογόνο της εξωκρίωσης στα πρώτα 1 έως 4 μεσοκόμβια, γεγονός που καθιστά απαραίτητες τις επεμβάσεις ήδη από τη φασική φάση των βλαστών μήκους 2–4 cm. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η ανθητική μορφή του γκρίζου μούχλα, η οποία απαιτεί επέμβαση κατά τη διάρκεια της άνθησης.

Το βιολογικό δυναμικό της αμπέλου και οι αμυντικές της αντιδράσεις έναντι των παθογόνων αυξάνονται όταν εφαρμόζονται σύνθετα μέτρα – επιλογή θέσης, ισορροπημένη λίπανση, άρδευση, ποικιλιακή δομή, κ.λπ. Σήμερα, η επιλογή της ποικιλίας καθορίζεται από την εμπορική πώληση της παραγωγής, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ανθεκτικότητά της στην παθογόνο χλωρίδα.